

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Μια διαρκής, αόριστη απειλή

Εξι συνδαιτυμόνες απολαμβάνουν ένα επίσημο δείπνο, περιβεβλημένοι από μία ημικυκλική κατασκευή κυλινδρικών σωλήνων, βαμμένων με λαμπερό χρυσό χρώμα, που συγκλίνουν προς το κέντρο εν είδει φωτοστέφανου. Στην εξωτερική απόληξη των σωλήνων αυτόκλητοι παρατηρητές κρυφοκοιτάζουν τη σκηνή, παραμένοντας οι ίδιοι αθέατοι στο σκοτάδι...

Το βίντεο, έργο των Αμερικανών καλλιτεχνών Megan & Murray McMillan, φιλοξενείται στην Μπενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης. Καθώς ο θεατής πλησιάζει στην εγκατάσταση τον υποδέχεται το επαναστατικό εμβληματικό «επέσατε θύματα αδελφια εσείς σε άνιση μάχη κι αγώνα...», με ρωσικούς στίχους. Μέσα σε ενάμισι λεπτό το βίντεο συλλαμβάνει και αποδίδει «με εξαιρετική πυκνότητα, λιτότητα και τεχνική αρτιότητα την ανολοκλήρωτη συνάντηση δυο αντίθετων κόσμων», όπως επισημαίνει η μία εκ των τριών επιμελητών της Μπενάλε, Συραγώ Τσιάρα. «Οι εκπρόσωποι μιας φθίνουσας αλλά επίλεκτης αριστοκρατίας συνεχίζουν μακάριοι το ταξίδι τους στην αιωνιότητα, ενώ το πλοίο βυθίζεται, χωρίς ν' ανησυχούν στο ελάχιστο, αν και το άγρυπνο βλέμμα των αποκλεισμένων από την ομήγυρη τους κατασκοπεύει με αδιευκρίνιστες προθέσεις».

Το κοινωνικό αυτό ψυχογράφημα αναδίνει την αίσθηση μιας αόριστης απειλής.

Την περασμένη Δευτέρα, στην έναρξη του Φεστιβάλ Αθηνών, στην Πειραιώς 260, ο Ιταλός σκηνοθέτης Ρομέο Καστελούτσι παρουσίασε το πρώτο μέρος του εγχειρήματός του πάνω στη «Θεία Κωμωδία». Η δαντική Κόλαση

με εικόνες του 21ου αιώνα. Χωρίς λόγια. Ένα ανθρώπινο ποτάμι ψηλαφεί τα σκοτάδια εντός του. Κι εδώ, η ίδια αίσθηση αόριστης απειλής.

Στη διαδρομή από τη βόρεια Ελλάδα της διεθνούς εικαστικής συνάντησης στην Αθήνα των φεστιβαλικών δρώμενων, οι καλλιτέχνες ομοιοούν. Οι αγωνίες που μοιράζονται δεν είναι στον απόηχο αλλά στη γένεση των γε-

Οι καλλιτέχνες βγαίνουν στον δρόμο, στον αστικό χώρο, η σχέση με την τέχνη γίνεται σχεδόν διαδραστική. Όλες οι αισθήσεις σε συναγερμό.

γονότων. Οι δημιουργίες τους, ακόμη κι αν μοιάζουν αφαιρετικές, ελλειπτικές ή παράδοξες, προέρχονται από την ίδια μήτρα: να μιλήσουν για ό, τι συμβαίνει τη στιγμή που συμβαίνει. Η ανάγκη είναι επιτακτική, η σχέση με την τέχνη σχεδόν διαδραστική. Όλες οι αισθήσεις σε συναγερμό.

Οι καλλιτέχνες βγαίνουν στον δρόμο, στον αστικό χώρο, γίνονται περισσότερο αιχμηροί, οι συμβολισμοί τους απομακρύνονται από μεταφυσικούς ή μυστικιστικούς προβληματισμούς, ανατρέχουν στα κλασικά κείμενα για να βρουν συμμαχους στα ίδια ερωτήματα. Πειραματίζονται όχι για να αρέσουν αλλά για να αντέχουν. Αποφεύγουν τα περιττά ψιμύθια. Οι McMillan βλέπουν τον κίνδυνο να πολλαπλασιάζεται από τον εφηνουχασμό. Ο Καστελούτσι αδειάζει τις εικόνες του από λέξεις και τους ηθοποιούς του από κάθε έννοια υποκριτικής. Η Κόλαση

είναι έξω ή μέσα από τη βιτρίνα; Την παρακολουθούμε ή είμαστε συνοδοιπόροι στο ανθρώπινο ποτάμι των καταδικασμένων;

Δεν είναι δύσκολο να διαβάσει κανείς το «μήνυμα» που αποτυπώνεται στην εικόνα. Οι αποσκευές μας έχουν, λίγο πολύ, το ίδιο περιεχόμενο: ερημιά, νοσταλγία, αμηχανία, αγωνία, φόβο. Η απειλή είναι διάχυτη, πηγάζει από την ίδια αστάθεια που διατρέχει το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον. Αστάθεια που εκφράζεται άλλοτε με οργή, άλλοτε με σαρκασμό, άλλοτε με απόγνωση. Τι σημαίνει συνύπαρξη σε αυτούς τους καιρούς; Ο Καστελούτσι μιλάει για τον «φόβο και το θαύμα του να ζούμε μαζί». Αντικατοπτρίζει έναν τρόπο να είμαστε μαζί, ως συνδημιουργοί στο θέαμα. Τίποτα δεν είναι δεδομένο ή αυτοματοποιημένο. Οι δημιουργοί αναρωτιούνται και κάνουν αυτήν ακριβώς την απορία τέχνη. Τη ρευστότητα, την πρόκληση, την αμφιβολία, την απαξίωση, την κατάρρευση.

«Η τέχνη στα χρόνια της αβεβαιότητας μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης, ως διαφωτιστής ή, στην καλύτερη περίπτωση, ως όπλο μαζικής καταστροφής», υποστηρίζουν οι επιμελητές της Μπενάλε. Μπορεί η σύγχρονη τέχνη να μην κατασκευάζει απλώς θεατές αλλά συνδημιουργούς; Αυτός είναι ο στόχος των McMillan, αυτός και του Καστελούτσι. Ο δημιουργικός διάλογος καταργεί τις προεπιλημμένες αποφάσεις. Μέσα από το βλέμμα των καλλιτεχνών δεν αναζητούμε απαντήσεις αλλά συνηνοχή. Μια νέα συλλογικότητα, μια νέα κοινότητα.

mkatsounaki@kathimerini.gr